

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТІІNЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШІ ЕSАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ.

Редіџеатȣ
de
PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 18. (Апȣлȣ алȣ dȣоілеа) Бȣкȣрешті Маіȣ 8, 1857.

Коnрindереа. Ачееа че не înваџъ ȣnȣ fірȣ de еарбъ. Іџіеnа попȣларъ.

Ачееа че не înваџъ ȣnȣ fірȣ de еарбъ.

Чіne din noї nȣ s'a плімбатȣ вр'о datъ întр'о фрȣтоасъ zi de варъ, întр'о пъdȣре тажестоасъ, пе марџіnеа кърȣіа se афлъ о лівеde (ȣnȣ izлазȣ) верde, паркъ ȣnȣ пікторȣ перfектȣ а desemnatȣ ȣnȣ tапеtȣ кȣ колоареа sa чеа таї пȣръ. Флȣtȣрії фрȣтоші sборȣ din флоаре în флоаре ші 'шї резfірȣ ла stрълȣчіреа soареlȣї арініле лорȣ admірабіле în варіаџіȣnеа колоарелорȣ ші în перfекџіȣnеа desemnȣлȣї; пе кîndȣ de депарtе s'арatъ sȣsȣ în аерȣ, банde de пасері фрȣтоасе, dар sînџероасе, каре вінȣ а nімічі ачешті флȣtȣрі ші а skімба zіоа лорȣ de сърбъtоаре ші de плъчере, întр'о zi de жале ші de dȣреpe. Аша есtе în naтȣръ: о fіінџъ se бȣкȣръ пе kostȣлȣ алtора.

Ачеаstъ sчеnъ naтȣралъ есtе înвіаtъ de sȣнеtеле мелоdіоасе але непȣтератеlорȣ пасері кîntъtоаре ші de zеfірȣлȣ dȣлче, каре înкîntъ ȣрекіле nоаstре кȣ мȣрмȣріреа sa інчеtъ, містеріоасъ, паркъ не sпȣне sекреtȣлȣ ȣnеї лȣте некȣnоskȣtе, паркъ фрȣnzеле арборілорȣ репеtъ ȣnеле алtора, ачеstȣ sекреtȣ ші fіреле de іарбъ dȣпъ кîтпȣ, мішкîndȣ-se înкоаче înколо, паркъ sîntȣ кȣріерї мергîndȣ а вести ȣnȣлȣ алtȣіа ачеsте nȣвеле інtересаnте, каре ле а adȣsȣ zеfірȣлȣ пе арініле сале етеріче. Noї оаменії nȣ înџелеџетȣ ачеsте лімбаџіȣрї ръспîndіте în тоаtъ naтȣра; dар імаџініле каре însоџеskȣ ачеsте sȣnеtе, sîntȣ візібіле пеntрȣ noї; sпірітȣлȣ nоstрȣ пріімеште імпресіȣніле веdереї împрeȣnъ кȣ

але misteріоaseлорȣ sȣnete, ші aчeste dȣoe im-пресіȣnї separate în dȣoe simцȣpї, s'amestikȣ ші продȣкȣ în noї niште simцaцiȣnї dȣлчї, înkîntъ-toape. Omȣлȣї плаче atȣnчї a visa; o лȣme idea-лъ, imaџinapъ трече atȣnчї înaintea imaџinaцiȣneї сале, kape singȣpъ лȣкреазъ, пе kîndȣ toate simцiріле лȣї sîntȣ în repaosȣ. Aчeasta este ade-въpata « dulce far niente » (dȣлче леневіе) atîta de vestitъ în Italia, în aчea царъ, гръdina na-tȣpeї, ȣnde черȣлȣ e maї албastpъ, eapба maї verde, цapiniле maї înkîntъtoape, paseріле maї melodioase, sȣnetele natȣpeї maї solemnele ші imaџinaцiȣnea oamenілорȣ maї impresionaбілъ pentpȣ aчeste tesaȣpe de fpȣmȣseцe nemъpџinite.

Întp'adevъpȣ, dȣлче este aчeastъ « far niente », maї dȣлче înkъ a dopmi întp'o fpȣmoasъ zi de varъ în miжлокȣлȣ ȣneї пъdȣpї, însъ nȣ ȣnȣ somnȣ комплетȣ, чї aчeлȣ semisomnȣ, kîndȣ toate imaџiniле че не înkonџiȣpъ, papkъ fopmezȣ o panopamъ fantastikъ, ȣnde ла vedepea лівезȣpi-лорȣ verzї, peînviazъ în noї imaџina vieцeї pas-topaле dȣлче, inoчentъ ші papadisiakъ; пе kîndȣ vedepea kîmпіілорȣ акоперіte кȣ spiче aȣpite, pe-înviazъ în noї enepџia omȣлȣї soчiaлȣ, mȣnчitopȣ, kape a штiȣtȣ prin mȣnka лȣї, a'шї sȣбжȣga totȣ пъmîntȣлȣ кȣ toate че se aflъ pe dînsȣлȣ. Toate aчeste ideї mikste (amestekate) продȣкîndȣ în noї simцaцiȣnї mikste, d'o dȣлчeaцъ neesprimaбілъ, pe kape fieшї-kape din noї ле a simцitȣ negpeшitȣ vp'o datъ în vieaцъ. Asemenea momente pъmînȣ în vieaцa лȣї neȣïtate, toate aчeste ideї, zikȣ, ne про-кȣpъ ȣnȣ fipȣ de iapбъ! Dap кȣmȣ? Eatъ кȣmȣ!

Fie-kape isvopȣ лimpede kape кȣpџe sȣб пічоареле noastpe, ne ziче къ, întpe toate плантеле пъmîntȣлȣї, nічї ȣna n'a avȣtȣ o inflȣinцъ aшa de mape în eкономіа natȣpeї ші a omȣлȣї, ка aчeea a epбȣрілорȣ. Prin îndesapea epбȣрі-лорȣ ȣna лîngъ alta пе kîmпȣ, s'a fopmatȣ пе sȣпрафаца пъmîntȣлȣї ȣnȣ акоперішȣ kape e în stape a пріїmi mȣлte ȣmezeлї din aepȣ, але пъs-tpa аколо mȣлtȣ timпȣ ші але върsa în basinȣpї adînчї, че se aflъ пе пъmîntȣ. Printp'aчeasta, epбȣріле s'aȣ fъкȣtȣ adevъpata каȣzъ a fopmъpeї izvoapeлорȣ sȣбtepane; apoї din izvoape se fakȣ pîpaie ші din pîpaie, pîȣpї navigaбіле kape vapsъ apeле лорȣ în sînȣлȣ oчeanȣлȣї ші pînъ аколо ла локȣ кътimї imense de apъ че se pepdȣ prin evapopaцiȣnea nekontenitъ a sȣпрафецеї sale în aepȣ; printp'aчeasta se manцine eкȣілібpȣлȣ etepnȣ алȣ nівелȣлȣї mъpeї. Aшa dap, epбȣріле sîntȣ продȣкtopiї pîȣpілорȣ navigaбіле, kape aȣ devenitȣ чentpȣріле soчietъцілорȣ omeneшtї. Epбȣріле sîntȣ кеаpȣ каȣza esistenцeї oчeanȣлȣї, de nȣ s'a pep-dȣtȣ pînъ акȣmȣ prin evapopaцiȣne. Întp'adevъpȣ nȣmaї aчeste ideї singȣpe apȣ fi destȣле a de-клара importanцa imensъ a epбȣрілорȣ în isto-pia пъmîntȣлȣї, ші a desvoлtъpeї oamenілорȣ.

Aшa ne povesteшte isvopȣлȣ dȣпе kîmпȣ.

Dap floріле pomoase че stpълȣчeskȣ пе kîm-піile, împodobite ші înfpȣmȣseцate кȣ atîta кȣ-лорї, ne лаȣdъ ші еле esistenцa epбȣрілорȣ foap-te modeste în îmбpъкъminteле лорȣ verde ші monotonъ. Epбȣріле verzї ші fpȣnza verzї a apбopілорȣ, fopmeazъ împpeȣnъ ȣnȣ sistemȣ de protekцiȣne, sȣб a кърора ȣmбpъ kpeskȣ ші în-flopeskȣ nenȣmeraбіле floрї delikate, kape s'apȣ fi pîpлitȣ ші veшtejitȣ ла pazeле apzъtoape але soapeлȣї ші totȣ sȣб protekцiȣnea verde a nȣ-miteлорȣ plante, se desvoлtъ vieaцa nenȣme-poaseлорȣ fiinцe însȣfleцite, kape 'шї petpekȣ vieaцa лорȣ sȣб aчeastъ boлtъ verde, пе kape na-tȣpa se pape къ apȣ fi продȣs'o nȣmaї пе sea-ma лорȣ.

Dap nȣ nȣmaї pentpȣ aчeшtї flȣtȣpї ші alte insekte miчї, чї ші pentpȣ animaлеле mapї ші sȣpepioape, de че folosȣ imensȣ nȣ e eapбa ver-de! Че s'apȣ faчe animaлеле noastpe domes-tiче, fъpъ kîmпȣpї de pasчiȣne, акоперіte кȣ eap-бъ verde! Apoї dakъ n'apȣ esista animaлеле domestiче, oape џенȣлȣ ȣmanȣ apȣ pȣtea sъ esi-ste пе пъmîntȣ? Nічї de кȣmȣ!

Eatъ акȣmȣ, кȣmȣ eapбa dȣпъ kîmпȣ, devine каȣza esistenцeї noastpe. Epбȣріле dȣкъ kîmпȣ sȣгȣ din пъmîntȣ niште sȣкȣpї (zemȣpї) kape, fъpъ dînseле, n'apȣ avea pentpȣ noї nічї o va-лoape; къчї nічї noї, nічї ȣnȣ altȣ animaлȣ nȣ poate sъ se nȣtpeaskъ dpeptȣ din aчeste zemȣpї askȣnse în sînȣлȣ пъmîntȣлȣї. Dap epбȣріле adȣnȣ aчeste sȣкȣpї, ле skimбȣ în кopпȣлȣ лорȣ fъ-kîndȣ-ле fiinцe *opganiче*, ші акȣmȣ s'a fъ-кȣtȣ капабіле d'a nȣtpi ȣnȣ кopпȣ animaлȣ. Însъ nȣ toate animaлеле sîntȣ în stape a se nȣtpi d'a dpeptȣ din epбȣpї; natȣpa n'a fъкȣtȣ пе omȣ, ка sъ paskъ eapбъ пе kîmпȣ; aшa dap aчeste imense лівезї кȣ eapбъ verde apȣ fi pepdȣte pentpȣ noї oamenії, dakъ natȣpa n'apȣ fi kpeatȣ

niште fiinце animaле intepmediape каре, пъskîndȣ еарба dȣпъ kîmпȣ, о skimбъ în корпȣлȣ лорȣ în карне шi atȣnчї еарба е капабiлъ d'a нȣtpi шi корпȣлȣ omeneskȣ. Eatъ admipaбiлa sepie de skimбърї, каре se fakȣ în natȣpъ. Din zeama че esistъ în пъmîntȣ, se face еарба каре *креште* пе пъmîntȣ, din еарбъ se face ȣnȣ корпȣ animaлȣ (ȣnȣ dobitokȣ), каре *ȣмблъ* пе пъmîntȣ, шi din animaлȣ se face omȣ! Оаре нȣ tpebȣe totȣ omȣлȣ съ admipe aчeastъ apmonie, че domneште în natȣpъ; aчeste kpeaцiȣnї (пpodȣкцiȣnї) neîntpepȣpte, каре se ȣpmeazъ înaintea okiлорȣ noштpi шi каре se face în benefiчiȣлȣ nostpȣ?

Акȣmȣ se desvoaлtъ înaintea okiлорȣ spipitȣлȣї nostpȣ, ȣnȣ taблоȣ neтърцinitȣ каре не apatъ, peлaцiȣnea intimъ întpe omȣ шi animaлȣлȣ domestikȣ, de ла înчeпȣтȣлȣ чiвiлiзaцiȣneї omeneшtї, пînъ акȣmȣ.— Мiї de anї omȣлȣ a fostȣ вînъtopȣ. În aчeastъ лȣнгъ пepioadъ, toatъ лȣкpapea лȣї a fostȣ destpȣktiвъ; omȣлȣ a ръspînditȣ împeцiȣpȣлȣ лȣї, moapte шi nimiчipe. Omȣлȣ n'a лȣкpatȣ пentpȣ нȣtpipea sa, чi a гъsit'o гata în natȣpъ, întokmaї ка animaлȣлȣ saȣ ка копiлȣлȣ каре гъseшte шi eлȣ нȣtpimîntȣлȣ съȣ гata. Dap kîtȣ de mape съ fie îmmȣлцipea animaлeлорȣ сълбaтiчe, totȣ n'a пȣtȣtȣ съ цie eкȣiлiбpȣ кȣ devastapea neînчetatъ, че stomakȣлȣ попȣлiлорȣ вînъtopї, a fъкȣtȣ în toate ziлeлe în pegnȣлȣ animaлȣ. Animaлe сълбaтiчe нȣ sîntȣ soчiaбiлe; къчї niчї odatъ o soчietate de fъкътopї de ръȣ, нȣ поate съ цie mȣлtȣ timпȣ; de aчeea шi попȣлiї нȣtpindȣ-se de вînatȣ, n'aȣ пȣtȣtȣ desвoлta пpinчiпȣл soчiaбiлitъцeї; ла попȣлiї вînъtopї, oamenii aȣ fostȣ pisiпiцї înkoaчe, înkoлo, în пъdȣpї шi пе kîmпiї, spe a'шї гъsi în toate ziлeлe кȣ лȣпte шi пepiкoлe, нȣtpipea лорȣ foapte întîmплъtoape шi nesiгȣpъ; къчї kîndȣ se întîmплъ ка вînatȣлȣ съ нȣ se apate пе kîmпȣ, вînъtopȣлȣ кȣ toatъ apta лȣї, moape de foame.

Aчeastъ stape a лȣкpъpiлорȣ каре desemneazъ пepioade чea maї пpimitiвъ шi чea maї infepioapъ a oameniлорȣ, n'a пȣtȣtȣ съ цie mȣлtȣ: ȣmanitatea n'apȣ fi împлinitȣ misiȣnea sa, dakъ apȣ fi ръmasȣ mȣлtȣ în aчeastъ пoziцiȣne. De aчea, spipitȣлȣ etepnȣ, пpoгpesiвȣ în ȣmanitate, a împins'o înainte. Din вînъtopї че epaȣ oamenї, s'aȣ fъкȣtȣ пъstopї. Asta însemneazъ ȣnȣ пpoгpesȣ peaлȣ în omenipe. Вînъtopȣлȣ ape ȣnȣ кapaktepȣ сълбaтiкȣ, ка шi mesepia sa; ȣnȣ omȣ каре se oбiчnȣeшte кȣ sînцe шi omopȣ keapȣ къtpe animaлe, deвine пе ȣpтъ ȣnȣ omȣ sînцeposȣ шi къtpe semeniї съї Пе лîнгъ aчeasta, stapea пastopaлъ însemneazъ гpadȣлȣ d'întiiȣ aлȣ domnieї omȣлȣї asȣпpa natȣpeї; къчї aчeastъ stape чepe domestiчipea ȣnopȣ animaлe. Вînъtopȣлȣ omoapъ ȣnȣ animaлȣ, dap нȣ'лȣ sȣбжȣгъ. În aчeea, omȣлȣ нȣ se deoseбeшte de animaлeлe sînцepoase къчї шi tiгpȣлȣ omoapъ ȣnȣ animaлȣ шi'лȣ mъnînкъ; aiчї este fopцa matepiaлъ че вipȣeшte, dap нȣ fopцa inteлiцenцeї. Dapȣ kîndȣ omȣлȣ a ажȣnsȣ a domestiчi ȣnȣ animaлȣ, л'a вipȣitȣ пpin fopцa sa inteлektȣaлъ, s'a fъкȣtȣ нȣ asasinȣлȣ съȣ, чi stъпînȣлȣ съȣ. каре s'a шi însъpчinatȣ кȣ кȣлtȣpa лȣї. Кȣлtȣpa este dap întiiȣлȣ fenomenȣ каре îлȣ întîлnimȣ, ла înчeпȣтȣлȣ пepioadeї пastopaлe. Oamenii пъstopї epaȣ блînzї, d'o fipe dȣлчe, пaчifikъ, netpekîndȣ вiaцa лорȣ, întp'o dulce far niente, бȣкȣpîndȣ-se de пpiвipea fpȣmȣseцeлорȣ natȣpeї, kîntîndȣ пoeziiлe пastopaлe пentpȣ amopȣлȣ лорȣ inoчentȣ, întp'ȣnȣ кȣвîntȣ: netpekîndȣ o вiaцъ dȣлчe, deskpisъ de къtpe пoeцї sȣб нȣmipea de *etatea* de *aȣpȣ* a лȣmeї.

Dap шi aчeastъ etate de aȣpȣ, n'a пȣtȣtȣ съ цie mȣлtȣ, шi niчї нȣ tpeбȣia съ цie; aлtmintepeлea, aчeastъ вiaцъ neaktiвъ, apȣ fi apȣnkatȣ пе oamenї întp'o лeneвie шi apatie neînчetatъ; dap negpeшitȣ niчї aчeasta n'a fostȣ skoпȣлȣ kpeatopȣлȣї nostpȣ. Apoї пе лîнгъ aчeasta, niчї stapea пastopaлъ нȣ пepmite oameniлорȣ a fonda soчietъцї fikse шi staбiлe. Пъstopȣлȣ чepe întindepї mapї, kîmпiї кȣ dimensiȣnї mapї пentpȣ нȣtpipea tȣpmeлорȣ saлe, de aчeea пъstopiї нȣ пotȣ tpъi stpînшi ȣniї лîнгъ aлцiї. Dap kîndȣ tȣpmeлe aȣ mîнкatȣ eapбa dȣпъ kîmпȣ, пъstopȣлȣ e siлitȣ a skimбa лoкȣinцa sa, a'шї къȣta ȣnȣ aлtȣ лoкȣ de пъшȣнe; iatъ къ вiaцa пastopaлъ, чepe o вiaцъ nestatopnikъ. De aчeea toцї попȣлiї пъstopї epaȣ попȣлї nomazї, пpeкȣmȣ i гъsimȣ шi акȣmȣ în opientȣ, ȣnde se вêdȣ naцiȣnї întpeцї emiгpîndȣ din timпȣ în timпȣ кȣ skimбapea natpieї лорȣ. Aчeшtї oamenї, negpeшitȣ къ n'aȣ natpie; aкoлo нȣ esistъ peлaцiȣnї dȣpaбiлe, întpe omȣ шi пъmîntȣ.

Aчeastъ stape n'a пȣtȣtȣ съ se кȣвie пentpȣ ȣmanitatea înaintatъ în sfepa ideeлорȣ mopaлe; îї tpeбȣia ideea de natpie, каре n'o пotȣ

авеа нацiȣнiле nomade, чi нȣмаĭ челе statорнiчile пе пъмiнтȣ; de ачееа ера tребȣiнца а se ашеzа о релацiȣне dреаптъ iнtре омȣ шi пъмiнтȣлȣ, маiка sa неmȣрitоаре, че'лȣ хрънеште din sinȣлȣ съȣ. Esistinца омȣлȣĭ tребȣiа съ debie independinte de презенца iнtimплъtоаре а ȣнȣĭ вiнаtȣ, saȣ de animaле domestiче, каре кondamнъ пе омȣ ла о emigraцiȣне некоnteniтъ; ачеастъ релацiȣне iнtре омȣ шi пъмiнтȣ а ашеzat'о агрiкȣлtȣра. Аша dар, агрiкȣлtȣра formeазъ градȣлȣ алȣ treiлеа iн desвoлtареа sоvietъцiлорȣ оменешtĭ.

Ачеастъ idee къ, кȣ timпȣлȣ, оаменiĭ debeниndȣ din че iн че маĭ агрiкȣлtорĭ, аȣ пъръsitȣ окȣпацiȣнеа пасtоралъ, ачеастъ idee zикȣ, о гъsimȣ iнfъцiшатъ iн Бiблiе, iн simбоlȣлȣ fратрȣчidȣлȣĭ челȣ маĭ antiкȣ, помеnitȣ iн istoria лȣmeĭ; adeкъ къ Каinȣ а оморiтȣ пе fрателе съȣ Авелȣ. Каinȣ, ziче Бiблiа, ера агрiкȣлtорȣ, Авелȣ пъstорȣ шi пе ȣрmъ Каinȣ а оморiтȣ пе Авелȣ. Asta ва съ zикъ: омȣлȣ агрiкȣлtорȣ а оморiтȣ пе челȣ пъstорȣ; stареа агрiколъ а шtерsȣ stареа пасtоралъ; омȣлȣ sȣinдȣ-se ла о stаре sоviалъ маĭ sȣперiоаръ, а пъръsitȣ пе чеа inferioаръ. Dȣпъ ачеstȣ fратрȣvidȣ, kontinȣъ Бiблiа, Каinȣ ръȣ-кȣвiнtаtȣ, кȣ sȣdоареа frȣнцiĭ sale, а tребȣitȣ съ'шi кiштiце пiiнеа sа; аша este. Агрiкȣлtорȣлȣ аре о вiацъ маĭ dȣръ шi маĭ греа de кiтъ пъstорȣлȣ, etатеа de аȣрȣ а пъstорiлорȣ idiлĭ, s'а dȣsȣ шi iн локȣлȣ еĭ а ажȣнsȣ etатеа de ferȣ кȣ мȣнчĭ tарĭ. Dар iнtр'adeвъръ, ачеастъ нȣ ера о реа кȣвiнtаре чi о вiне-кȣвiнtаре а оаменiлорȣ; къчĭ нȣмаĭ прiн мȣнкъ шi агрiкȣлtȣръ, аȣ пȣtȣtȣ оаменiĭ съ ажȣнгъ ла iнаlтȣлȣ градȣ алȣ чiвiлiзацiȣнеĭ каре'лȣ окȣпъ акȣмȣ; нацiȣнiле каре н'аȣ агрiкȣлtȣръ, аȣ ръмаsȣ semisълбatiче, de ачееа iн климеле ȣнde агрiкȣлtȣра нȣ реȣшеште, прекȣмȣ iн челе преа frigȣроаse saȣ iн челе преа кълdȣроаse, аколо нацiȣнiле аȣ ръмаsȣ ла ȣнȣ градȣ inferiорȣ de чiвiлiзацiȣне. Ла нордȣ аȣ ръмаsȣ вiнъtорiĭ, ла sȣdȣ пасtорiĭ, dар нiчĭ чеĭ d'iнtiiȣ, нiчĭ чеĭ de алȣ dȣоiлеа н'аȣ жȣкаtȣ ȣнȣ ролȣ mаре iн istoria лȣmeĭ.

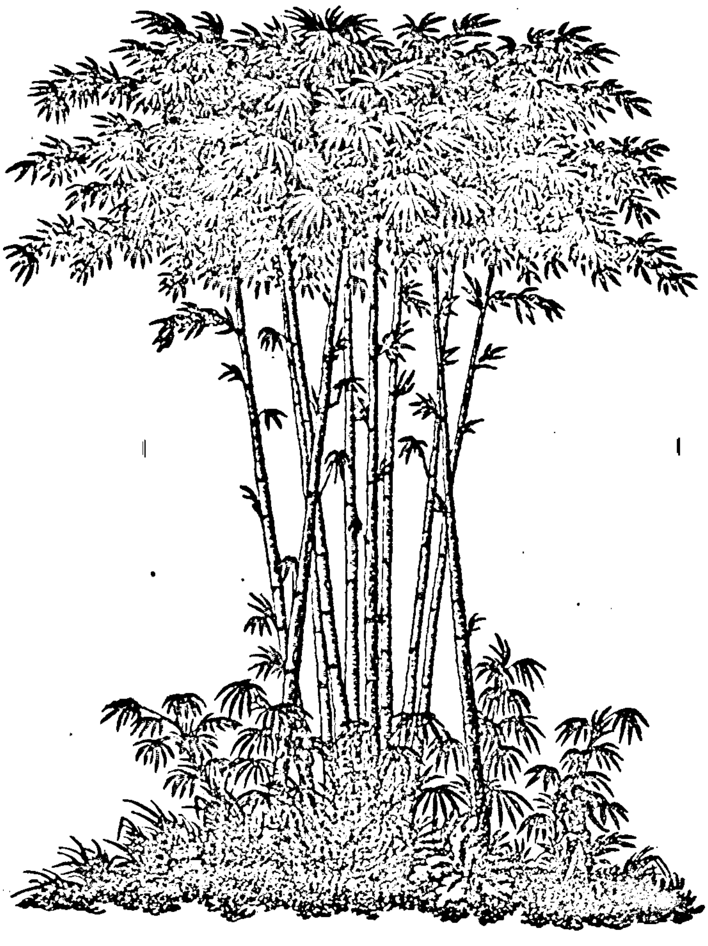
Este iнtереsантȣ а веdеа къ din toate непȣмерабiлеле пlante, челе копрinde регнȣлȣ вецеtалȣ, нȣмаĭ челе нȣmite *graminée* saȣ ервȣрĭ, аȣ debenitȣ плante de агрiкȣлtȣръ. Нацiȣнiле каре se нȣtреsкȣ кȣ пiiнеа че креште пе арборȣлȣ пiiнеĭ (*Arcthocarpus*), saȣ кȣ frȣкtеле арборȣлȣĭ Bananieru (Musa), ачештĭ попȣлĭ н'аȣ агрiкȣлtȣръ, прiн ȣрmаре н'аȣ нiчĭ чiвiлiзацiȣне. Кеарȣ iн църiле ȣнde нȣ esistъ агрiкȣлtȣра граminееlорȣ, шi оаменiĭ se нȣtреsкȣ кȣ кȣртаlе шi кȣ алtе asemenea frȣкtе (прекȣмȣ iн India) кеарȣ аколо ziчемȣ, граmineеле жоакъ ȣнȣ ролȣ mаре, iн sоvietatea омeнеаskъ; iнsъ граmineеле sintȣ аколо репрезентаte прiнtр'о плаntъ нȣmitъ *Bambusŭ*.

Bambusŭ (Bambusa), zикȣ воiажорiĭ, este плаnta чеа маĭ imпортantъ iн ȣзȣлȣ domestiкȣ алȣ Indienilорȣ. Indianȣлȣ поаte къ арȣ fi esistatȣ fъръ кȣртаlе, dар нiчĭ iнtр'ȣнȣ zinȣ fъръ Bambusŭ. Елȣ 'шi гъteште din Bambusŭ fелȣрimĭ de обiектe каре iĭ sервȣ iн ȣзаnцiȣлȣ нечеsарiȣ din toate zilele. Din поелеле лȣĭ, 'шi fаче kase, кȣ frȣнzеле лȣĭ ле акоперъ; din Bambusŭ елȣ fаче mese, skaȣне, подȣрĭ, marazii, вȣtiлчĭ de апъ, кошȣрĭ шi fелȣрimĭ de обiектe шi мовiле din каре ȣнеле sintȣ лȣкраte кȣ о артъ перfектъ. Bambusulŭ, ziче ȣнȣ алtȣ воiажорȣ, este плаnta чеа маĭ вiне-кȣвiнtatъ de naтȣръ; апоĭ пе лiнгъ fолоаselе imense че tраце омȣлȣ din ачеастъ плаntъ, аре шi ȣнȣ алtȣ avantaцiȣ къ елȣ нȣ мȣнчеште нimiкȣ пенtрȣ dinsa. Naтȣра ценероаsъ, а dъръiтȣ попȣлiлорȣ ленешĭ din ачеste климе, о плаntъ аша de превioasъ. Съ'шĭ imaцiне чiне-ва о tреstiе de мъримеа de 50 пiнъ 60 пiчоаре, каре аре ȣнȣ diametрȣ de 6 пiнъ 7 цолȣрĭ; iн лȣнцiмеа treстеĭ se afлъ din interвалȣ iн interвалȣ, нiште подȣрĭ елеganтe, апоĭ шi frȣнzеле каре se afлъ ла къпъtiiȣлȣ treстiеĭ, sintȣ foарtе delikate шi киndȣ stаȣ мȣлtе Bambuse iмпреȣнаte, formeзȣ о пъdȣре d'о елеганцъ admiраbiлъ, (везĭ алътȣрата figȣръ).

Dар iн Кiна, Bambusulŭ нȣ este маĭ пȣцiнȣ комȣнȣ de шi'лȣ iнtребȣiнцеzȣ ла diferite ȣзанце de кiтȣ iн India, ба iнкъ аiчĭ аре о iмпортanцъ полiтiкъ; пȣтемȣ ziче къ Bambusulŭ este adeвъраtȣлȣ domnitорȣ алȣ Кiнеĭ, алȣ ачеstȣĭ statȣ кȣ 360 milioane de локȣitорĭ! Къчĭ iн Кiна, toatъ лȣmea este еквалъ iнaintea Bambusuluĭ. De ла miniстрȣлȣ, гȣверн'торȣлȣ ȣнеĭ провiнчiĭ, пiнъ ла pasniкȣлȣ dȣпъ ȣлiцъ; de ла нобiлȣлȣ «Mandaрinȣ» пiнъ ла «Можiкȣ» toцĭ sintȣ sȣпȣшi а приiмi din киndȣ iн киndȣ о лекцiȣне de kondȣiтъ прiнtр'ȣнȣ baston de Bam-

bȣsŭ. Dap ла ministpȣ « saȣ побілȣ », bastonȣлȣ кȣ каре ілȣ bate, este аȣpitȣ, пе кîndȣ ла moжікȣ, instpȣmentȣлȣ корекціȣneĭ, n'ape opnamente apistoкpatiче. Eatъ instpȣmentȣлȣ кȣлtȣpeĭ цепеpале în Kina! Че кȣpiosȣ! Ȣneле din грамінее, аȣ pidiкatȣ пе omȣ, прекȣmȣ amȣ вѫzȣtȣ maĭ sȣsȣ, ла о позіціȣne soчіалъ atîta de înaлtъ, пе кîndȣ ȣnȣлȣ dintp'însȣлȣ ера поate каȣza къ, ȣnȣ statȣ аша de importantȣ, a degpadatȣ пе oameni пînъ ла ачестȣ пȣnктȣ, фъкîndȣ-se пе sine însȣші menpezaбілȣ ші deбілȣ. Ȣnȣ statȣ каре, în локȣ d'a кȣлtiва în четъценіĭ сѫĭ, simцімîntȣлȣ de demnitate персоналъ, îĭ degpadъ astȣ-фелȣ, ажȣnце a stinце елȣ însȣші în inimiле лорȣ, fокȣлȣ sакрȣ, каре арȣ пȣtea съ'лȣ skапе în zileле de періколȣ. Delirent reges, plectuntur archivi (кîndȣ реціĭ sîntȣ în делірiȣ, плînгȣ попȣліĭ), ачеаstъ sentenцъ este преа веке ші din пепорочіре преа adeвъpatъ.

Dap съ пе întoapчеmȣ ла грамінееле noastpe.

O пъдȣpe de Bambȣsŭ.

Nȣ пȣmaĭ ка пȣtpimîntȣ ші ка matepie de веsteminte, грамінееле аȣ sepвitȣ omȣлȣĭ ші dpentȣ instpȣmentȣ de mȣziкъ. Dintp'ȣnȣ фелȣ de tpestie, (Arundo Donax ші Phregmites), s'a фъкȣtȣ fлaȣta din Fpiria, atîta de веstitъ în antiкȣitate Elenilor, în кîtȣ аȣ zisȣ къ a inвentat'o o deвinъtate (Marysas). Astȣ-фелȣ, fлaȣta de tpestie a fostȣ пasȣлȣ челȣ d'întîiȣ каре omȣлȣ a фъкȣtȣ кътpe deskoпepipea apteĭ diвine a mȣziчеĭ. Ші акȣmȣ fлaȣta de tpestie este ла ȣnіĭ попȣлĭ sinгȣpȣл instpȣmentȣ de mȣziкъ, прекȣmȣ ла попȣліĭ че локȣeskȣ în insȣлеле Marquesas ші în Peru. Апоĭ ші чітпоерȣлȣ, каре ші елȣ ера întîiаші datъ фъкȣtȣ de tpestie, este ла цъpanȣлȣ nostpȣ ȣnȣ instpȣmentȣ de mȣziкъ каре îĭ îndȣлчеште opeле saле de penaȣsȣ, întp'o seapъ лiniштitъ каре вine dȣпъ o zi de mȣnкъ ostenitoape. Întp'adeвъpȣ, nimiкȣ пȣ поate fi maĭ dȣлче ші maĭ în-

кîntъtорȣ de кîtȣ a aȣzi чimпоерȣлȣ întр'o fрȣmoasъ seaръ de вaръ, кînd domneшte o тъчере misteрioaсъ în totȣ opizontȣлȣ, învелitȣ întр'o semioбsкȣрitate плъкȣtъ. Atȣnчĭ sȣnetele чimпоерȣлȣĭ dȣлчĭ шi meлaнколиче, пътрȣndȣ inima noastръ кȣ niшte simцiрĭ neesпрimaбiле. Кеаpȣ de аpȣ fi inimiле noastре de пiatръ, totȣ n'аpȣ пȣtea sъ ръmîe nesimцitoаре ла aчeste sȣnete de жале каре паркъ vinȣ dintр'o алтъ лȣme. dintр'o лȣme пȣръ, inoчentъ шi dȣлче, паркъ плîngȣ парadisȣлȣ inoчenцeĭ, пердȣtȣ пentрȣ цeнȣлȣ ȣmanȣ. Este foapte ремаркaбiлȣ, къ toцĭ попȣлiĭ oрientaлĭ aȣ o mȣziкъ naцioнaлъ meлaнколiкъ шi жалнiкъ. Ȣniĭ din eĭ плîngȣ ȣнȣ глоріosȣ трекȣtȣ, каре s'a dȣsȣ, алцiĭ ȣнȣ трекȣtȣ de жале шi de sȣfeрinцe seкȣларе.

Iџiena попȣларъ.

Лекціȣnea VI. Despre апъ.

Domniлорȣ!

În amîndȣoe лекціȣniле din ȣрmъ, amȣ кȣnosкȣtȣ natȣра fiinцeлорȣ органiче шi каракtеріле distinktiбe, каре deoseбeskȣ кеарȣ în sfeра fiinцeлорȣ органiче, плantеле de animaле. Акȣmȣ пȣtemȣ intра în черчетъріле kondiцiȣniлорȣ вitaле, але aчestорȣ fiinцe intересante.

Ка kondiцiȣnea пріmitiвъ шi чea maĭ nечеsaріe пentрȣ esistenцa fiinцeлорȣ органiче, ni se пrezintъ *апа*. Апа a fostȣ ла fisiчiĭ шi ла fiлosofiĭ antiчĭ, ȣнȣ elementȣ. Кеарȣ *Thales*, tatълȣ fiлosofiлорȣ, a zisȣ: къ toate креaцiȣniле aȣ eшitȣ din апъ шi къ апа este елеmentȣлȣ tȣtȣлорȣ елеmentелорȣ. În maĭ toate konsmoцeniiле (istоріiле креaцiȣneĭ лȣmeĭ) a difеріцiлорȣ попȣлĭ antiчĭ, апа шi очеанȣлȣ жокȣ ролȣлȣ чeлȣ d'întîiȣ. Акȣmȣ щimȣ къ апа нȣ e ȣнȣ елеmentȣ, чi ȣнȣ компȣsȣ (de oksiцenȣ шi de idроцenȣ); кȣ toate aчestea, апа n'a пердȣtȣ impоptaнцa eĭ în fisiка глобȣлȣĭ шi даkъ a înчetatȣ a figȣра ка ȣнȣ елеmentȣ, n'a înчetatȣ a figȣра ка ȣнȣ пріnчiпȣ fondamentaлȣ a toatъ креaцiȣnea teрestръ. Къчĭ în sfeра minералъ гъsimȣ къ, апа domneшte asȣпра kontinentȣлȣĭ, în sfeра глобȣлȣĭ пъmînteskȣ, очеанȣлȣ окȣпъ треĭ пърцĭ шi kontinentȣлȣ aвia ȣна. Апоĭ oбseрвîndȣ fiinцeле mateріале каре se афлъ пе пъmîntȣ (шi în апъ), o sъ гъsimȣ къ чea maĭ mаре парte a корпȣлȣĭ лорȣ, este fъкȣtȣ de апъ. Tъeцĭ орĭ-че арборȣ saȣ рȣпeцĭ орĭ-че плantъ din пъmîntȣ шi пȣneцiле în fокȣ, o sъ вedeцĭ къ ese dintр'înseле o mȣлцime de апъ. Tîmпларiĭ цiindȣ лемнеле mȣлцĭ anĭ, aвia ажȣngȣ a aвea лемне ȣskate, бȣне пentрȣ лȣкрȣріле лорȣ. Dap ла animaле апа domneшte înкъ maĭ mȣлtȣ. Întр'o ока de карne че лȣъmȣ de ла тъчеларȣ, плъtimȣ пentрȣ 250—300 de dрамȣрĭ апъ, къчĭ întр'o sȣtъ de пърцĭ карne de воȣ, sъ aфлъ 75 пърцĭ апъ. Апоĭ шi корпȣлȣ omȣлȣĭ аре патрȣ пърцĭ din греȣtatea лȣĭ, компȣse de апъ шi de алte лȣкрȣрĭ fлȣide, каре sîntȣ konstitȣate de апъ. De aчeea, поate omȣлȣ sъ тръiaskъ mȣлtȣ timпȣ нȣmaĭ кȣ апъ шi fъръ нȣtрiminte soлide, пе кîndȣ fъръ апъ нȣ поate sъ esiste maĭ mȣлtȣ de 17 ziле.

Aшa dap, апа este пріnчiпȣлȣ вitaлȣ чeлȣ maĭ impоptantȣ în sfeра fiinцeлорȣ органiче. Sъ oбseрвъmȣ акȣmȣ în че fормъ, апа ȣрmeazъ aчestȣ ролȣ impоptantȣ în eкonomia natȣреĭ.

Апа se înfъцiшeazъ în natȣра sȣб треĭ fорme distinkte, орĭ în fорma soлidъ ка гiaцъ eарna ла noĭ шi totȣ d'aȣna în църіле поларе; însъ aчeste fорme n'аре o infлȣinцъ aшa mаре în eкonomia natȣреĭ, чi este o stаре esчепцioнaлъ пentрȣ апъ. Fорma a dȣoa a апеĭ, este чea fлȣidъ, прекȣmȣ o гъsimȣ în лакȣрĭ, în pîȣрĭ, în очеане шi челе-алte mърĭ. Aчeastъ fормъ este, прекȣmȣ вomȣ вedea нȣmaĭ de кîtȣ, d'o foapte mаре impоptaнцъ în eкonomia natȣреĭ, прекȣmȣ шi fорma a трeia a înfъцiшереĭ saле, adeкъ fорma gazoasъ saȣ aбȣрĭ de апъ.

Aчeste треĭ stърĭ saȣ konгрегaцiȣnĭ але апеĭ, нȣ sîntȣ fikse шi inвaріaбiле, din kontра вaріezȣ în totȣ minȣtȣлȣ, skimбîndȣ-se ȣна în alta dȣпъ skimбарea tempepatȣреĭ, saȣ алȣ градȣлȣĭ de къл-dȣръ. Aшa s. e. tempepatȣра opdinaръ, (de ла + 3° пînъ ла 80° ла tepmometрȣ лȣĭ Reau-

mur), апа este în stape fлȣidъ; ла граделе de maĭ жosȣ, апа devine înrieцатъ шi solidъ; ла граделе de maĭ sȣsȣ, апа devine авȣрĭ saȣ în stapea газоасъ. Ачеастъ леце fisiкъ simплъ a skimbърeĭ fopmeлорȣ de апъ, дȣпъ градȣлȣ кълдȣрeĭ, este кееа прин каре пȣтемȣ съ не еспликъmȣ fenomeлe челе maĭ грандиоасе, каре не înfъцiшеазъ în toate зилеле, fisiка глобалъ пъmînteskȣ; ачеастъ este mistepȣлȣ sȣbsistenцeĭ a пeтърцinitei sfepe a fiinцелорȣ органиче. Aчестȣ fenomenȣ este кȣноскȣтȣ sȣв нȣmipea de чиркȣлацiȣнеа очеанилорȣ de sȣsȣ шi de жosȣ.

Въ mipaцĭ domnилорȣ, негрешитȣ, къ въ ворвескȣ de ȣнȣ очеанȣ de sȣsȣ! Ȣnde se афлъ ачестȣ очеанȣ? Se афлъ несте капетеле ноастре, съ преꙋмблъ неînчетатȣ în аерȣ. Е вizibилȣ? Нȣ totȣ d'ауна, дар кîте одатъ se фаче вizibилȣ шi atȣнчĭ înчетеазъ d'a fi ȣнȣ очеанȣ газосȣ чi iea парте ла очеанȣлȣ fлȣidȣ.— În пȣцine кȣвинте sîntemȣ în stape a ве еспликa ачеастъ enigmъ. Дар întîiaшĭ datъ, дацimȣ ȣнȣ ръспȣнсȣ ла ȣрмътоаpea întpeбape, каре este foapte векe, întpeбатъ de рецеле Salomon, «toate pîȣpiле зиче елȣ, se варсъ неînчетатȣ în очеанȣ, de че очеанȣлȣ нȣ se ȣмпле несте мъсȣръ?» (Kochet V). Întp'адевърȣ, fisiчiĭ аȣ гъситȣ прин калкȣле, къ очеанȣлȣ приimеште не тоцĭ anĭĭ din pîȣpiле пъmîntȣлȣĭ, каре se варсъ întp'însȣлȣ, maĭ мȣлте milioane de кȣбĭ de апъ; дар че devine ачеастъ imensъ кътiме de апъ? De че очеанȣлȣ нȣ о варсъ престe kontinentȣ? De че нȣ se фаче în totȣ anȣлȣ ȣнȣ diлȣвiȣ не пъmîntȣ, продȣсȣ de ачесте върсътȣрĭ але апелорȣ очеанȣлȣĭ? Ачеастъ este негрешитȣ o întpeбape importantъ. Дар este шi o алтъ нȣмаĭ пȣцinȣ importantъ, адекъ: de ȣnde вине апеле каре ле гъсimȣ maĭ претȣtindenea în пъmîntȣ, кîndȣ съпъмȣ чева adînкȣ? De ȣnde вине апеле каре есȣ неînчетатȣ din пъmîntȣ прин непȣмърате izвoаре шi пȣцȣрĭ? Este оаре пъmîntȣлȣ ȣмплȣтȣ кȣ апъ? Нiчĭ de кȣмȣ! Din контра, este проватȣ принtр'o мȣлцime de еспеpiменте цеолоцiче, къ sînȣлȣ пъmîntȣлȣĭ este ȣмплȣтȣ d'ȣнȣ фокȣ imensȣ каре арде аколо неînчетатȣ шi каре продȣче кȣтремȣрĭ, ридикърĭ de мȣнцĭ шi алте fenomene интересанте; аколо atîtȣ este de маре кълдȣра, în кîtȣ toate металеле шi toate минералеле se афлъ în stape fлȣidъ (topite) дар апъ нȣ esistъ аколо! De ȣnde дар вине апа, каре неînчетатȣ есе din sînȣлȣ пъmîntȣлȣĭ не sȣпрафаца лȣĭ, прин пȣцȣрĭ шi izвoаре?

Ачесте дȣое кȣестiȣнĭ, адекъ:

1-iȣ. Че devine кътцimea imensъ de апъ каре se варсъ неînчетатȣ din pîȣpĭ în очеанȣ?

2-леа. De ȣnde провине апа каре есе неînчетатȣ din sînȣлȣ пъmîntȣлȣĭ не sȣпрафаца sa, прин izвoаре шi пȣцȣрĭ?

Dintр'ачесте дȣое кȣестiȣнĭ, зикȣ, ȣна este ръспȣнсȣлȣ алтiа.

Iatъ кȣмȣ!

Кътimea imensъ, de milioaneле de кȣбĭ de апъ, каре se варсъ не fie-каре anȣ din pîȣpiле пъmîntȣлȣĭ în очеанȣ, se евапореазъ sȣsȣ în аерȣ, фъкîndȣ-se газȣ (авȣрȣ) de апъ invizibилȣ. Aчестȣ очеанȣ invizibилȣ, se преꙋмблъ în аерȣ. Кеарȣ кîndȣ черȣлȣ е seninȣ, аерȣлȣ este ȣмплȣтȣ de авȣрĭ de апъ, însъ молекȣлеле (пъртичелеле) ачестȣĭ газȣ, sîntȣ аша de mічĭ шi de tpansпаренте, în кîtȣ ръmînȣ invizibиле; însъ, ка ачестĭ авȣрĭ de апъ съ поате ръmînea întp'o stape газоасъ, черȣ о кътimе маре de кълдȣръ, ȣнȣ градȣ însemnatȣ de tемпературъ; de ачееа, кîndȣ аерȣлȣ se ръчеште (saȣ шi кîndȣ se adȣнȣ преа мȣлцĭ авȣрĭ de апъ în аерȣ), atȣнчĭ не maĭ пȣtîndȣ съ ръmîie în stapea газоасъ, devinȣ пiкътȣрĭ mічĭ de апъ fлȣidъ; ачесте adȣнърĭ formate din мȣлцimea de пiкътȣрĭ mічĭ, че se афлъ ȣна лîнгъ алта sȣsȣ în аерȣ, пi se înfъцiшеазъ în форма de нȣорĭ. Апоĭ дакъ аерȣлȣ kontinȣе a deveni шi maĭ рече, saȣ дакъ кътцimea авȣрiлорȣ se мъреште мерeȣ, atȣнчĭ пiкътȣрiле ачестеа devinȣ аша de марĭ шi de греле, în кîtȣ нȣмаĭ potȣ съ se цie sȣsȣ în аерȣ шi кадȣ жosȣ, шi atȣнчĭ авемȣ fenomenȣлȣ *плоĭ*. Дар кîndȣ пiкътȣрiле de плоае întîлнескȣ sȣsȣ în аерȣ o stpatъ foapte рече, a кърȣia diferinцъ de stpateле învechinate калде, е foapte маре, atȣнчĭ пiкътȣрiле înгецȣ шi каде жosȣ în формъ de *neatpъ* saȣ *грindinъ;* дар еарна кîndȣ пiкътȣрiле de плоае, къзîndȣ жosȣ, întîлнескȣ stpate рече în аерȣлȣ de лîнгъ пъmîntȣ, atȣнчĭ înгеацъ шi еле (дар нȣ аша tape ка ла грindinъ) шi кадȣ жosȣ în форма de фȣлцĭ de *зъпадъ*. Аша дар, milioaneле de кȣбĭ de апъ, не каре pîȣpiле ле варсъ din kontinentȣ în очеанȣ, se întopкȣ iapȣ ла kontinentȣ прин mijлокȣлȣ плоiĭ, зъпезеĭ, грindineĭ ш. ч. л. адекъ прин toate fenomeneле meteopiче аквatiче. Întp'адевърȣ, кътцimĭ imensъ de апъ каде întp'ȣнȣ anȣ прин плоĭ асȣпра пъmîntȣлȣĭ. Instpȣmenteле нȣmite pluviometre, аȣ провatȣ ачестеа. Aчеастъ кътцimе de апъ кîndȣ atinцe sȣпрафаца пъmîntȣлȣĭ, пътрȣнде întp'însa ȣnde 'шi гъсеште ȣнȣ локȣ поросȣ, (прекȣмȣ sîntȣ tepimȣpiле nesinoase saȣ de петрiшȣ) шi intpъ în пъmîntȣ, fopmîndȣ аколо niште вине de апъ, каре s'adȣнъ în вasinȣрĭ sȣtepane ȣмплȣте кȣ апъ. Апоĭ прin лецеа еквiлiврȣлȣĭ апеĭ, ȣnde ачесте вasinȣрĭ гъsескȣ ȣнȣ локȣ maĭ жosȣ, se дȣкȣ întp'аколо шi прin пȣтереа лорȣ, sапъ niште канале sȣtepiane прин каре съ варсъ не sȣпрафаца пъmîntȣлȣĭ în формъ de isвoаре; de ачееа гъsimȣ чea maĭ маре парте a izвoарелорȣ în цъpiле мȣntoase ȣnde неегалitatea търîmȣлȣĭ sileште вasineле sȣtepane a se върsa афаръ кътре

партеа чеа маї inферіоаръ а теріторȣлȣї. Апоі апеле izвоарелорȣ ешindȣ astȣ-фелȣ neînчетатȣ din мȣнцї, se варсъ în вѫї; аколо съ întîлnesкȣ апеле din маї мȣлте izвоаре ші формеzъ ȣнȣ ріѫȣ, апоі маї мȣлте ріѫїе în кȣрсȣлȣ лорȣ адȣнîndȣ-se, формеаzъ ȣнȣ рîȣ saȣ ȣнȣ лакȣ, дȣпъ конфігȣраціȣнеа търîмȣлȣї, dар рîȣріле челе марї, каръ кътъцимї imense de апъ адȣнate d'о мȣлціme de ріѫїe, каре se афлъ întр'о царъ ші ле варсъ în diферite мърї ші ачесте diферite мърї sîntȣ легате ȣна кȣ алта ші кȣ очеанȣлȣ челȣ маре; іатъ кȣмȣ апеле de плоі ші de zъпеzї, пе каре аерȣлȣ а лȣатȣ de ла очеанȣ ші ле а върсатȣ пе континентȣ, прин рîȣрї se întоркȣ іаръші ла очеанȣ, ȣнде încепȣ din нȣоȣ ачеастъ чіркȣлаціȣне infinitъ, каре амȣ нȣміt'о, чіркȣлаціȣнеа очеанілорȣ.

Kîndȣ чіне-ва, înzestратȣ d'о imaціnaціȣне віе, ва лȣа în de апроапе konsiдераціȣне челе еспȣse аічї, о съ ръміе фоарте îмпресіонатȣ de адевърȣлȣ ideїї поетіче а лȣї Bernardin de St. Pierre, каре а zisȣ къ: toate пъдȣріле ценераціȣнілорȣ віітоаре, împreȣнъ кȣ toate animaлеле каре ле ворȣ ȣмплеа, se преȣмблъ акȣмȣ песте капетеле ноастре în аерȣ; кѫчї дакъ штімȣ къ чеа маї маре парте а корпȣрілорȣ органіче, (арборії, ербȣрї ші animaле) konsistъ în апъ, апоі штіindȣ къ апа че плантеле sȣгȣ în формъ de zемȣрї din sînȣлȣ пъмîntȣлȣї, віне din аерȣ ші къ ачесте sȣкȣрї аквативе, skimбîndȣ-se în планте, девінȣ нȣтрiminte пентрȣ animaле; лȣîndȣ toate ачестеа în seamъ, zікȣ, negreшitȣ нȣ вомȣ пȣтеа тъгъдȣї къ toate плантеле ші toate animaлеле че se ворȣ desвoлta маї пе ȣрмъ пе пъмîntȣ, esistъ în формъ de апъ, адекъ în stape latentъ, nedesволтатъ în аерȣ, ȣнде іаȣ парте ла чіркȣлаціȣнеа очеанелорȣ.

Ачеастъ чіркȣлаціȣне este sȣпȣsъ ла о мȣлціme de infлȣinце климатіче ші kosміче. În ценералȣ, презінца ȣнеї веџетаціȣнеї богате saȣ ȣнеї чівілizаціȣнї оменешті біне desволтате, inфлȣе dintр'ȣнȣ modȣ пȣтерnікȣ ші фаворабілȣ асȣпра ачестеї чіркȣлаціȣнї; кѫчї ȣнде esistъ о веџетаціȣне богатъ, маї кȣ seamъ пъдȣрї кȣ арборі пȣтерnічї, аколо плоаіа ші роуа вара ші zъпадъ іарна, кадȣ în абоndенце, пе кîndȣ натра рарȣ ші tемператȣра аерȣлȣї este moдератъ. Întр'адевърȣ пȣтемȣ zіче къ пъдȣріле sîntȣ moдераторії клімелорȣ. Asemenea ші орашеле марї înконціȣрате d'о агрікȣлтȣръ desволтатъ, лȣкреазъ dintр'ȣнȣ modȣ фаворабілȣ ші модераторȣ, пентрȣ клима локалъ. Ачеаста se аратъ dintр'ȣнȣ modȣ фрапантȣ ла diферite църї în diферite епоче. Съ чітъмȣ аічї ȣнеле есемпле. *Tacitus* ворбеште de Цермания ка d'о климъ фоарte фріґȣроасъ, пе кîndȣ Цермания d'акȣмȣ аре о климъ moдератъ; каре е каȣzа ачестеї skimбърї? Fiindȣ-къ în timпȣлȣ лȣї Тачітȣ, toatъ Цермания а fostȣ сълбатікъ, акоперітъ de dese пъдȣрї imense фъръ агрікȣлтȣръ; ачеаsta а продȣsȣ esчеsіва stape de фрігȣ în Цермания d'atȣнчї; dар акȣмȣ, îмпȣцinîndȣ-se пъдȣріле сълбатіче ші dese din Цермания, пе кîndȣ агрікȣлтȣра ші indȣstpia s'a întinsȣ, ачеаsta а тъіатȣ фрігȣлȣ клімеї de маї nainte. Eatъ ȣнȣ алт есемплȣ. Валеа d'împрецiȣрȣл Pомеї а fostȣ bestitъ пентрȣ фрȣмȣсецеа ші sънътатеа че аȣ domnitȣ аколо; акȣмȣ ачеstȣ локȣ нȣ нȣмаї къ е dешерtȣ ші кȣ totȣлȣ inфрȣктiбілȣ (неродіtорȣ) авîndȣ о кълдȣръ песте мъsȣръ, dар este ші періkȣлоsȣ; кѫчї вара se desволтъ аколо în аерȣ ȣнȣ прінчіпȣ вътъмъторȣ пе каре Italienii îлȣ нȣмеskȣ *aria catriva*, каре арȣнкъ întр'о лінгоаре de moapte пе ачеї каре а ръmasȣ кîtȣ-ва timпȣ еспȣші ла inфлȣinца ачестȣї аерȣ. Eatъ dар къ пердереа чівілizаціȣнеї а продȣsȣ inфрȣктiбілітатеа ȣнеї църї, stрікîndȣ кеарȣ toatъ клима еї. Ȣнȣ asemenea есемплȣ tristȣ не дъ Палеstina. Ачеаstъ царъ алеасъ каре, în timпȣріле антіче а авȣtȣ, кȣмȣ zіче skрінтȣра întр'о лімбъ поетікъ «рîȣрї de мiере ші de лапте» кȣрîndȣ în ачеаstъ царъ; de кîndȣ кȣ къдереа еї, кеарȣ рîȣріле de апъ s'аȣ ȣskatȣ ші astȣ-фелȣ ачеаstъ царъ ферічітъ а девенітȣ о царъ sterілъ, пеtроасъ, пîрлітъ d'о кълдȣръ imensъ а soарелȣї, пе кîndȣ агрікȣлтȣра нȣмаї ресȣшеште аколо нічї de кȣмȣ. Kîndȣ омȣлȣ se дȣче dintр'о царъ, паркъ іа кȣ dînsȣлȣ бенедікціȣнеа черȣлȣї din ачеаstъ царъ. Кеарȣ пасеріле кîнтътоаре din пъдȣрї, se дȣкȣ saȣ înвеteaзъ а кîнта ші флоріле пердȣ odoareа лорȣ плъкȣtъ.

Negрешitȣ este о faптъ, къ пъмîntȣл е фъкȣтȣ пентрȣ омȣ. Ȣнде нȣ е-stъпȣнȣ, аколо съ дърîмъ kasе.

Аша dар чіркȣлаціȣнеа очеанілорȣ este конdiціȣнеа чеа маї невеsаріе пентрȣ esistenца фiinцелорȣ органіче. Dар, ка съ se ȣрмеze о asemenea чіркȣлаціȣне, este черȣtъ esistenца ȣнеї atmosфере. Кѫчї амȣ вѫzȣтȣ къ аерȣлȣ atmosферікȣ, este міжлочіtорȣлȣ ачестеї чіркȣлаціȣнеї; фъръ dînsȣлȣ, апеле очеанȣлȣї нȣ s'арȣ fi sȣitȣ în sȣsȣ în формъ de абȣрї, прін ȣрмаре формаціȣнеа плоіїї, а zъпезеї ші челорȣ-лалте meteope аквативе, n'арȣ fi авȣtȣ локȣ; прін ȣрмаре веџетаціȣнеа плантелорȣ ші віаца animaлелорȣ, арȣ fi imposibіле. Bedeці dар: кȣмȣ Natȣра este ка ȣнȣ ланцȣ admiрабілȣ din каре нȣ пȣтемȣ съ skoтемȣ ȣнȣ inелȣ фъръ съ stрікъмȣ totȣлȣ; skoтеці atmosфера d'împрецiȣрȣлȣ пъмîntȣлȣї nostрȣ ші îndатъ toate рîȣріле se ворȣ ȣска, toate феноменіле аквативе ворȣ înчета ші toatъ лȣмеа органікъ ва пері.

Tіпърітȣ în Тіпографіа Колеціȣлȣї Sf. Saba.